

Az európai klubfutball meghatározó bajnokságainak összehasonlító elemzése

Comperative Economic Analysis of the Determining Leagues of European Clubfootball

BÁCS B. A.

Debreceni Egyetem, Gazdaságtudományi Kar, Számviteli és Pénzügyi Intézet
bacs.bence.andras@econ.unideb.hu

Absztrakt. Napjainkban a sport már nemcsak a szórakoztatásról szól, már nemcsak egy társadalmi összetartó erő, hanem komoly gazdasági és üzleti vonatkozásai is vannak. A sportgazdaságról különálló fogalomként, ágazatként beszélhetünk. A sportvállalkozások egy-egy állam nemzeti jövedelméhez egyre nagyobb mértékben járulnak hozzá. A futballvállalkozások rendkívül fontos részei ennek a szerte ágazó és összetett rendszernek, a sportgazdaságnak. Vizsgálatomban az európai futball árbevételének 74%-át adó Big 5 bajnokság gazdasági elemzésére, illetve összehasonlításukra vállalkozok. Az UEFA 2019-es pénzügyi jelentésének elemzése alapján megállapítható, hogy a nagy bajnokságok mindegyikében legalább a klubok 60%-a pozitív eredménnyel zárta a 2017-es évet, de a bevételek összetétele arra figyelmeztet, hogy a jövőben a kluboknak a működésükből származó bevételeikre kell nagyobb figyelmet fordítaniuk. Az adatok alapján nyilvánvaló, hogy az ágazat legmeghatározóbb költségeleme a bérköltség. A top5 ligában az árbevétel 53-68%-át ezek a költségek fedik le. Ezek a megállapítások kijelölik az európai labdarúgás gazdasági fejlődésének irányait, illetve a kiemelkedő labdarúgó klubok gazdálkodása példát adhat a tőlük még elmaradottabbaknak, köztük a magyar futballvállalkozásoknak is.

Kulcsszavak: klubfutball, gazdasági elemzés, UEFA

Abstract. Nowadays sport is not just all about entertainment, or about social cohesion but also it has serious economic and business aspects. Sporteconimics is an individual concept and sector. Sport businesses are contributing more and more to national incomes. Football business are specially important parts of this complex system called sporteconomics. The aim of my research is to create an economic and also comparative analysis of the five top European football leagues, also called as the "Big5" which are responsible for 74% of the total football revenue in Europe. By the analysis of the 2019 UEFA report it can be stated that in these leagues more than 60% of the competing clubs achieved positive operating profits, but the structure of their revenues warns them to look for opportunities to increase their operating revenues. According to the data it is clear that wage cost is the most significant cost element in the industry as they cover 53-68% of their total revenue. These statements set the course for the economic development of European football. The management of these outstanding football clubs may give example to the ones falling behind including Hungarian football businesses.

Keywords: clubfootball, economic analysis, UEFA

Bevezetés

A világ legnépszerűbb sportja vitathatatlanul a futball, amelyet a világ minden lakott kontinensén ismernek és játszanak. A futball bölcsője Európa, ezért határain belül találjuk a legérdekfeszítőbb, legizgalmasabb és nem utolsósorban legjövődolgozóbb bajnokságokat és csapatokat, melyeket a világ minden tájáról nagy érdeklődéssel követnek a szurkolók.

A professzionális futball egyedülálló ökoszisztéma, ahol a klubok egyszerre kooperálnak és konkurálnak egymással különböző ligákban és versenyeken. Az európai klub futball gazdaságilag 2012 óta jelentős fejlődésen ment keresztül, ahol a veszteségek évről évre csökkentek, ellentétben a bevételekkel és profitabilitással, amelyek összességében évről évre nőttek [1].

A médiaérdeklődés viszonylagos stabilitása, a szurkolók lojalitása és a szabályozás bevezetése segíti a klubokat a hivatásos, és üzleti jellegű működésben, költségeik kezelésében. Ez segített az európai klub labdarúgásnak abban, hogy az elmúlt tíz évet gazdaságilag sokkal stabilabb állapotban fejezze be, mint ahogy elkezdte. Azonban ez a stabilitás nem tekinthető magától értetődőnek, mivel a labdarúgás soha nem lesz teljesen védett a gazdasági trendek hatásaitól. Ilyen hatások például, hogy a TV-bevételek a legnagyobb bajnokságokban koncentrálódnak, vagy a szponzorálásból és a kereskedelmi tevékenységből származó bevételek nagymértékben torzulnak a legnagyobb klubok javára [1].

1. Szakirodalmi áttekintés

1.1. Sportgazdasági kutatások

A sportgazdasági kutatási előzményeket Andreff – Szymanski (2006) alapján Szabó foglalta össze (2012) (1. táblázat) [2].

Ország	Évszám	Kutató/Szerző	Kutatási terület
Egyesült Államok	1949	Topkis	Hivatásos sportok monopol helyzete
	1956	Rottenberg	Baseball játékosok munkaerő-piaci helyzete, ligák működése
	1956	Gregory	Baseball játékosok munkaerő-piaci helyzet
	1964	Neale	A ligák működése
	1971	El-Hodiri – Quirk	A ligák működésének mikroökonómiai modellezése
	1973	Demmert	A csapatsportágak működése
	1974	Noll	A kormány és az üzleti szféra kapcsolata a sportban, antitröszt elemzések
Kanada	1969	Jones	A jégkorong sportág gazdaságtana
Egyesült Királyság	1969	Sloane	A futballisták munkaerő-piaci helyzete
	1975	Hart	A futball iránti kereslet

	1982	Bird	Versenyrendszerek
	1984	Jannett	

1. táblázat. Az első sportgazdasági kutatások

Forrás: Andreff – Szymanski (2006) idézi Szabó, 2012

„A sportgazdaságtani kutatásokban (2. táblázat) megtalálhatók a közgazdaságtani elemzés hagyományos szintjei. Makroszinten a sport gazdasági jelentőségét, a nemzet-gazdasági jövedelemhez, a foglalkoztatáshoz, a fogyasztói kiadásokhoz való hozzájárulást mérik. Jelentős nemzetközi események (olimpia, vb) hatáselemzése is ehhez a szinthez köthetők. A mikrogazdasági kutatások a piaci működés kérdéseit, a kereslet és kínálat jellemzőit, a szolgáltatásokat és a sportszervezetek működését vizsgálják. A két szint között jelenik meg a mezoszint, mely a sportágak, ligák gazdaságtanával és a játékos-piac működési specialitásaival foglalkozik (András, 2002 idézi Szabó, 2012 [2]).”

Vizsgálati terület	Elemzési szintek		
	mikro	mezo	makro
látványsport	- szolgáltatások jellege, - piac szereplőinek viselkedése, - sportszervezetek működése	- a ligák gazdaságtana - munkaerő-piaci sajátosságok, - kartell-problémák,	- olimpia, - piac szabályozásának kérdései
szabadidősport	- létesítmények gazdasági kérdései, - non-profit sajátosságok, - kereslet meghatározása, - externáliák	- sportágak gazdaságtana	- a sport nemzet-gazdasági hatása

2. táblázat. A sportgazdasági kutatások főbb területei

Forrás: Dénes-Misovicz, 1994, Nagy, 1996 alapján András, 2003 [3].

A futball-lal kapcsolatos üzleti kutatások lényegében három téma mentén csoportosíthatóak Bühler szerint (2007) [4]:

1. a játék pénzügyi potenciálját,
2. a labdarúgó-klubok vállalkozásokká válását és a labdarúgásnak a szórakoztató ipar részévé válását,
3. a labdarúgással kapcsolatos érintettek, iparágak növekedését vizsgálókra.

András (2003) [3] szerint „a futball gazdasági kérdéseit elemző kutatásokban is megtalálhatók a közgazdaságtani elemzések hagyományos szintjei. A makrogazdasági kutatások elsősorban a labdarúgás gazdasági jelentőségét (...) vizsgálják. Ezen a területen jelennek meg a labdarúgó Európa- és világbajnokságok gazdasági hatásainak vizsgálatai is. A mezoszintű vizsgálatok közt a labdarúgó ligák gazdaságtana és a játékos-piac működési specialitásait leíró munkákkal találkozhatunk. A mikrogazdasági kutatások középpontjában a labdarúgás iránti kereslet

jellemzőinek, a labdarúgó-szolgáltatások jellegének és a labdarúgóklubok működésének vizsgálata áll (András, 2003) [3].”

A futball-lal kapcsolatos hazai kutatások a Bühler (2007) [4] szerinti hármas csoportosításba is besorolhatók:

1. a játék pénzügyi potenciálját: András (2003) [3], Muszbek (2018) [5], Bácsné et al. (2018) [6],
2. a labdarúgó-klubok vállalkozásokká válását: Nagy (2012) [7] és Bácsné (2017) [8], valamint és a labdarúgásnak a szórakoztató ipar részévé válását Dénes (1998, 2015) [9, 10], András (2003) [3], Szabados (2008) [11],
3. a labdarúgással kapcsolatos érintett iparágak növekedését András (2003) [3], Kozma (2015) [12], Havran (2018) [13] vizsgálta.

2. A vizsgálat anyaga és módszere

A világszerte magas érdeklődési szint és a sportágba áramló óriási pénzmennyiségek önmagukban is okot adnak arra, hogy az izgalmas mérkőzések, kupák és bajnokságok mögé tekintsünk és megismerjük a legnépszerűbb csapatsport gazdasági hátterét.

Vizsgálatom módszereként a dokumentumelemzést választottam. A mások által létrehozott nyomtatott, írott, rajzolt anyagok, statisztikai adatsorok, okiratok, vagyis dokumentumok/termékek elemzése olyan információkat szolgáltathatnak számunkra, amelyek következtetések levonására alkalmasak (Dávid et al., 2006) [14]. A dokumentumelemzés lényege a dokumentumokban található összefüggések, jellegzetességek feltárása. Szaknyelven ezt úgy fogalmazhatjuk meg, hogy a strukturálatlan szövegből „kiemeljük” és strukturált formába rendezzük a kutatás szempontjából fontos információkat. Ez a módszer elsősorban szöveges dokumentumok elemzésére alkalmazható (bár újabban mind gyakrabban alkalmazzák rajzok, fényképek, videók elemzésére is) (László et al., 2011) [15].

Kutatásom során áttanulmányoztam dokumentumelemzés módszerével az UEFA "Club Licensing Benchmarking Report of Financial Year 2017" 2019-ben kiadott jelentését [1].

Az UEFA által készített eredménykimutatás célja a sport, azaz a főtevékenység bemutatásának középpontba helyezése. Törekszik arra, hogy bemutassa azokat a területeket, amelyek a tevékenység végzése során bevételeket szolgáltatnak és ráfordításokkal járnak.

Az UEFA az eredménykimutatását hét nagy egységre tagolja. Az első nagyobb egység a bevételek. A bevételeket a tevékenységhez kapcsolódóan tagolja. Ezek alapján az összes bevétel közé tartozik:

- jegybevétel (Tagoltan, attól függően, hogy UEFA klub versenyről, a nemzeti bajnokságról, bérleti és egyéb bevételekről beszélünk.)
- szponzorálás és hirdetés (főszponzori és reklámbevételek)
- közvetítési jogok (nemzeti bajnokság és egyéb)
- az UEFA által nyújtott támogatások
- működési bevételek (támogatások, rendkívüli és egyéb bevételek)

A második nagyobb egységet az eredménykimutatásban a ráfordítások jelentik. Az értékesítés költségei, alkalmazottak juttatásai megosztva játékosok és alkalmazottak, értékvesztés,

értékcsökkenés, amortizáció és egyéb működési kiadások jelentik az összes működési kiadás összegét. A működési kiadások a meccsnap kiadásai, szponzorációs és reklámkiadások, kereskedelmi tevékenységekhez kapcsolódó kiadások és egyéb működési kiadások.

Kutatásom során az európai klubfutball meghatározó tényezőit és mutatószámait vizsgálom, gazdasági elemzést végzek az öt legnagyobb európai bajnokság esetében, illetve összehasonlítom azokat.

Ahogy az UEFA jelentésből kiderül, az európai látványsport pénztermelő rendszerét meghatározó mértékben befolyásolják a legnépszerűbb és legnagyobb népességű országok bajnokságai. Az 56 európai bajnokságból 5 mindig kiemelkedő szerepet játszott a futball és természetesen a hozzá kapcsolódó üzlet fejlődésében, ezek az angol, a spanyol, a német, az olasz és a francia bajnokságok. Az öt bajnokságra együtt "Big5" vagyis az "5 Nagy" ligaként is referálnak. Az öt liga együttes bevétele meghaladja a 13 milliárd eurót, ami a teljes európai futball árbevételének 74%-a. A Premier League 5,3 milliárd, a spanyol La Liga 2,9 milliárd, a német Bundesliga 2,8 milliárd, az olasz Serie A 2,16 milliárd és végül a francia Ligue 1 1,63 milliárd eurót tesz hozzá ehhez a rendkívüli összeghez. (Megemlíthető a magyar elsőosztály hozzájárulása is a bevételekhez: az UEFA jelentés szerint ez az összeg 89 millió euró, ami 1,6%-a az angolok árbevételéhez viszonyítva vagy 3% a La Liga-val összevetve [1].

3. Eredmények

3.1. Európa legnagyobb bajnokságai

3.1.1. Premier League

Az angol elsőosztály kétséget kizáróan a legerősebb futball bajnokság a világon, melyet alátámaszt a gazdasági környezet és a klubok pénzügyi mutatói is. A Premier League összes csapata magántulajdonra épít, ami napjainkban már nemcsak státuszszimbólum a befektetők körében, de egy erős középállalat pénztermelő képességével is biztosítja. A 20-ból 13 csapat külföldi, 7 pedig angol befektetők kezében van, így az egyetlen bajnokság, amelyben több külföldi tulajdonos versenyez, mint nemzeti.

A helyszíni nézők száma a 2017/18-as szezonban 14 557 667 fő, több mint 5%-os emelkedést jelent az előző időszakhoz (2016/17-es szezonhoz) képest. A Manchester United, a Tottenham, az Arsenal, a West Ham, a Manchester City és a Liverpool, tehát hat csapat is egymillió feletti összesített nézőszámmal büszkélkedhet. Az átlagos nézőszám alapján a ligák között a második helyet foglalja el 38 310 nézővel mérkőzésenként.

A szponzorációk esetében a Premier League tükrözi a bajnokság globalitását, magasan a legtöbb külföldi szponzorral rendelkeznek mezszponzorációk tekintetében. A 20 fő mezszponzor között mindössze három hazai vállalat szerepel, a fennmaradó 17 közül pedig csupán egy szponzoráció származik Európán belülről.

Árbevétel tekintetében az angolok a teljes futballpiac 27%-át birtokolták 2017-ben, ami 5,34 milliárd eurót jelentett nekik. A bevételeik 54%-a közvetítési bevétel (2,88 milliárd euró), 13%-a jegy- és helyszíni bevétel (695 millió euró), 25%-a kereskedelmi és szponzorációs bevétel (1,33 milliárd euró), 6% UEFA bevétel (320 millió euró) és 2% egyéb bevétel (106,8 millió euró).

A közvetítési bevételek elosztása Angliában jó példát mutat, hiszen a legnagyobb bevételekkel rendelkezők csupán 1,2-szer több bevételre tehetnek szert, mint az átlagosak a bajnokságban. Ez az egyik legnagyobb klub, a Manchester United esetében 180 millió euró volt 2017-ben, az átlagosabb csapatok, mint az Everton, West Ham vagy Southampton 150 millió euró körüli összegeket realizálhattak ugyanekkor.

A mérkőzésekhez kapcsolódó jegybevételek emelkedtek, összesen 695 millió, átlagosan 34,8 millió eurót hozzáadva a klubok költségvetéséhez. A jegy- és bérletárak, ahogy a hozzájuk kapcsolódó bevételek is a legmagasabbak Európában, egy átlagos néző számára egy mérkőzés 45,7 euróba került, ami csaknem kétszerese az európai átlagnak (25,8 euró/fő/mérkőzés).

A szponzorációs és kereskedelmi bevételek mennyiségének tekintetében is első helyen áll a Premier League, az előző évhez képest 6%-os növekedéssel összesen 1,3 milliárd euró, csapatonként átlagolva 67,8 millió euró.

A bérek a 2017-ben 11%-kal emelkedtek az előző időszakhoz képest, összességében 2.968 millió eurós költséget képviselve a klubok számára, amely klubonként átlagosan 148,4 millió euró. A Premier League bértömege közel kétszerese a második legnagyobb, a La Liga által kifizetett bérezésnek (1,688 milliárd euró). A bevételhez arányosítva a költségtényező 56%-ot teszi ki, amely kifejezetten magasnak számítana, ha más iparágban tevékenykednének, ellenben a futballban a magas bér/árbevétel arány a jellemző, a futball vállalatok között pedig igen alacsonynak számít ez az arány.

A működési költségek 1,178 milliárd eurót vonnak el az angol kluboktól, amely az árbevétel 22%-ának megfelelő összeg. A bérköltségek tömegével ellentétben a működési költségek sokkal kisebb mértékben emelkednek a versenytársak költségei fölé (a második a rangsorban a Bundesliga 979 millió euróval).

A bajnokság klubjai közül mindannyian pozitív működési eredménnyel, köztük többen, majdnem a bajnokság fele (nyolc csapat) 20% feletti működési haszonkulccsal (működési eredmény/árbevétel) zárta az üzleti évet. A 20 csapatból 18 pedig profittal zárta az évet, amely (a legerősebb és leggazdagabb liga révén) nagyban hozzájárul az UEFA jelentésében szereplő összprofit mértékéhez.

Az angol klubok eszközeinek értéke 9,782 millió euró 2017-ben, amely azt jelenti, hogy az angol klubok birtokolják a teljes európai élvonalbeli futball eszközeinek majdnem 30%-át, átlagosan klubonként 489 millió eurót.

3.1.2. *La Liga*

A spanyol bajnokság, annak ellenére, hogy összességében gazdaságilag nem jelent komoly kihívást a Premier League számára, a világ legmeghatározóbb klubjaiból kettőnek is otthont ad: a Real Madridnak és a Barcelonának.

A bajnokság 20 klubja közül 12 magántulajdonban áll, három külföldi, kilenc pedig hazai kézben van. A fő mezzszponzorációk tekintetében is egy kevésbé globális felállás figyelhető meg, mint az angoloknál, ugyanakkor a La Liga is vonzónak mondható a nem hazai szponzorok szempontjából. A 11 külföldi szponzor mellett, akik közül hét egyéb európai országban székel, hét spanyol cég szponzorál La Liga csapatokat. Ez arra enged következtetni, hogy a spanyol elsőosztály a globalitás terén még nem tart ott, ahol angol versenytársa, inkább Európa központú érdeklődését lehet feltételezni a bajnokság irányába.

A spanyol bajnokságot a 2017/18-as idény alatt 10 285 878 szurkoló tekintette meg élőben a stadionokban, amihez nagy mértékben járult hozzá a három futball óriás: a Real Madrid (1 257 059 fő), a Barcelona (1 265 457 fő) és az Atletico Madrid (1 054 177 fő).

A La Liga csapatai összbevétel szempontjából korábban harmadik helyre szorultak a német Bundesliga mögött, azonban 2017-ben a spanyolok realizáltak magasabb bevételt, közel 2,9 milliárd eurót, amely a teljes európai futball bevételének 14%-a. A bevételeik 43%-a közvetítési bevétel (1,2 milliárd euró), 17%-a jegy- és helyszíni bevétel (486 millió euró), 24%-a kereskedelmi és szponzorációs bevétel (700 millió euró), 10%-a UEFA bevétel (290 millió euró), míg 6%-a egyéb bevétel (174 millió euró).

A közvetítési bevételek vizsgálata során azonban kiderül, hogy a legjobban kereső klubok 3,1-szer annyi jövedelemre tehetnek szert ilyen jogcímen, mint a liga átlagos csapatai. Azonban ugyanez a mérőszám 2008-ban még 6,2 volt, ami egy javuló tendenciát enged feltételezni a bevételek elosztási folyamatában.

A helyszíni bevételek tekintetében a spanyolok 2017-ben a harmadik helyen álltak, alig 6 millió euróval lemaradva a németek mögött 486 millió eurós összértékben, amely klubonként 24,3 millió eurót jelentett átlagosan. A jegy- és bérletárak, a helyszíni megtekintés átlagosan 39,6 euró/fő/mérkőzés Spanyolországban, amely az angliai után a második legdrágább ár Európában. Szponzorációs és kereskedelmi bevételek szempontjából szintén harmadik helyen állnak a rangsorban a spanyol csapatok, összesen 700 millió eurót megtermelve, amely csapatonként 35 millió eurót jelent.

A bérek 2017-ben 18%-kal emelkedtek az előző időszakhoz képest, összességében 1,688 milliárd eurós költséget képviselve a klubok számára, amely klubonként átlagosan 84,4 millió euró. A La Liga bértömege a "Big5" ligát vizsgálva átlag feletti, de csak kis mértékben, az angolok után másodikak a rangsorban. Az öt nagy liga egyenkénti összesített bérköltsége az angolokat leszámítva 1,1 és 1,69 milliárd euró között mozog. A bér az árbevétel 58%-át teszi ki, ami az alacsonyabb bérarányok között tartható számon az európai futball világában.

A működési költségek 979 millió eurót vonnak el a spanyol kluboktól, ami az árbevétel 35%-ának megfelelő összeg.

A bajnokság klubjai közül majdnem mindannyian (19) pozitív működési eredménnyel zárták az üzleti évet. Ezen felül 17 csapat profitot is termelt a 2017-es évben.

A La Liga klubok eszközeinek értéke 4,807 milliárd euró 2017-ben, amely azt jelenti, hogy a spanyol klubok birtokolják a teljes európai élvonalbeli futball eszközeinek majdnem 15%-át, átlagosan klubonként 240 millió eurót.

3.1.3. Bundesliga

A Bundesliga a német labdarúgóbajnokság első osztálya, amelyben az 1992/1993-as idény óta 18 csapat vesz részt. A Bundesliga elnevezést az osztrák labdarúgóbajnokságra is használják, valamint a két országban számos sportágban a legmagasabb versenyszintet jelenti.

A liga legmeghatározóbb klubcsapata a Bayern München, annak ellenére, hogy az utóbbi időben nem teljesít kiemelkedően az országon kívüli megmérettetéseken, Németországban 54 és nemzetközi megmérettetéseken 11 trófeát nyert el története során.

A német bajnokságban az előző példával ellentétben futballtörténelmi okokból nincs túl sok magántulajdonban lévő csapat. Összesen öt klub van magántulajdonban a 18-ból, így ott inkább az egyesületi tulajdonlás a jellemző.

A mezzszponzorációk tekintetében a 18-ból mindössze három származik külföldi szponzoroktól, 15 csapattal pedig német vállalatok állnak szerződésben. Miközben ez arra engedne következtetni, hogy a német futball inkább hazai érdeklődőket szolgál ki, fontosnak tartom megemlíteni a német ipart, amely kifejezetten globális szemléletű cégeket is magába foglal, akik a német futballon keresztül (is) népszerűsítik magukat világszerte.

A 2017/18-as szezonban összesen 13 620 468 néző tekintette meg a mérkőzéseket a helyszínen, a 18 csapatos bajnokságban kevesebb meccset játszanak, mint a 20 csapatosokban, ezért a második legmagasabb össznézőszámmal a legmagasabb átlagnézőszámot mutatták: 44 511 fő/mérkőzés.

A Bundesliga kétségkívül az európai futball egyik legnagyobb szereplője, a klubok árbevétele összesen 2,8 milliárd euró, ami a teljes európai elsőosztályú labdarúgás bevételeinek 14%-át jelenti. A bevételeik 29%-a közvetítési bevétel (820 millió euró), 18%-a jegy- és helyszíni bevétel (492 millió euró), 41%-a kereskedelmi és szponzorációs bevétel (1147 millió euró), 7%-a UEFA bevétel (196 millió euró) és 5%-a egyéb bevétel (140 millió euró).

A közvetítési bevételeik a 2016/17-as idényben 820 millió eurót jelentettek, csapatonként 45,6 millió eurót. Azonban az UEFA értesülései szerint az új közvetítési egyezségnek köszönhetően ez a következő idényben akár 50%-kal emelkedhet, amivel a németek megelőznék a spanyolokat a televíziós bevételemennyiségek rangsorában. A közvetítési bevételek elosztása során a legjobb eredményt elérők és az átlag közötti szorzó 2,5, ami jobb a spanyolok, de rosszabb az angolok értékénél – de természetesen csak abban az esetben, ha a bevételek minél egyenlőbb elosztására törekszünk a liga versenyképességének növelése érdekében. Ez a cél azonban ronthatja a nemzetközi megmérettetéseken is szereplők eredményét, mivel amíg más, egyenlőtlenebb elosztású ligában a csapatok több bevételhez jutnak (jó példa erre a Barcelona helyzete), addig a német óriásoknak saját hazai versenytársaik javára kellene lemondaniuk a bevételi részesedésükről.

Jegy- és bérletértékesítés során a német klubok 492 millió euró árbevételt értek el, amely klubonként 27,3 millió eurót jelentett. A jegybevételeken tükröződik, hogy Európában a német ligában lehet a harmadik legmagasabb összegért bejutni a mérkőzésekre, mérkőzésenként 35,5 euróért, ami több mint 37%-kal drágább az európai átlagnál.

Kereskedelmi bevételek szempontjából a német klubok kb. 200 millió euróval maradnak el az élen járó angoloktól, 1147 millió euróval másodikként szerepelnek a rangsorban, átlagosan 63,7 millió euró bevételt elszámolva csapatonként. Ez alátámasztja, hogy a német klubok kereskedelmi ereje és szponzorációs potenciálja az angolokéval vetekszik, vagyis a német klubok globális lefedettsége hasonló.

Az öt nagy liga közül a Bundesliga rendelkezik a legalacsonyabb bér/árbevétel mutatóval, ami 53%, pénzben kifejezett értéke pedig 1492 millió euró.

Az összesített működési költségek a teljes árbevétel 35%-át fedik le, 979 millió eurós költséget jelentve a német kluboknak, ami átlagosan 54,4 millió eurót tesz ki csapatonként.

A német bajnokság csapatai a korábban említett angol és spanyol klubokkal együtt a legsikeresebb és legjövedelmezőbb klubok egész Európában. A 18 csapatból 15 pozitív működési eredménnyel és profittal zárta a 2017-es üzleti időszakot.

A Bundesliga csapatok eszközeinek összértéke 3,398 milliárd euró, ami csapatonként átlagosan 189 millió eurót jelent. Habár ez a szám alacsonyabb, mint a korábban említett ligáké, így is a teljes európai élvonal eszközeinek 10%-át jelenti.

3.1.4. Serie A

A Serie A, avagy a hivatalos nevén „Serie A TIM” egy professzionális labdarúgóbajnokság Olaszország legjobb klubcsapatai számára. Jelenlegi formáját az 1929–1930-as idényben vette fel. Azóta két idény kivételével (1943–1944, 1944–1945) mindig megrendezésre került (12).

Az olasz bajnokság mindenképp az egyik legfontosabb bajnokság, amelynek kultúrája nagymértékben befolyásolta az európai futball alakulását és több rendkívüli labdarúgót köszönhetünk neki, köztük Roberto Baggiot, Francesco Tottit, Andrea Pirlot, Paolo Maldinit vagy épp Gianluigi Buffont. Leghírhedtebb csapata, akár az eredmények, akár a botrányok szempontjából, a Juventus, amely 35-ször állhatott a bajnokság képzeletbeli dobogójának tetejére és nemzetközi trófeákkal is büszkélkedhet.

Az angolokhoz hasonlóan az olasz elsőosztály mind a 20 csapata magánkézben van, ellenben a külföldi tulajdonosok száma összesen négy, így arányuk jóval kisebb, mint Angliában.

A mezzszponzorációk esetében a külföldi/belföldi szponzorok aránya hasonló a német Bundesligához (7/20 külföldi szponzor), ugyanakkor az olasz gazdaság ereje nem mérhető a németéhez, amelynek hatását a gazdasági eredményeken is megfigyelhetjük.

A liga hazai népszerűsége vitathatatlan, hiszen 9 388 185 fő látogatott ki mérkőzésekre, amely átlagosan 27.068 főt jelent meccsenként a 2017/18-as szezonban.

Az olasz elsőosztály árbevétel szempontjából a képzeletbeli rangsor negyedik helyét foglalja el, a teljes európai élvonal árbevételének 11%-át magához ragadva, 2,15 milliárd eurós árbevételt jegyezve. A bevételeik 49%-a közvetítési bevétel (1,055 milliárd euró), 10%-a jegy- és helyszíni bevétel (217 millió euró), 24%-a kereskedelmi és szponzorációs bevétel (510 millió euró), 11%-a UEFA bevétel (238 millió euró) és 6%-a egyéb bevétel (130 millió euró).

A közvetítési bevétel 52,8 millió eurót jelent az olasz kluboknak átlagosan, az előző évhez képest 4%-os emelkedést jelentett az 1,055 milliárd eurós, a teljes bajnokságra vonatkozó összeg. A bevételek elosztásánál megfigyelhető magas/átlag arányszám 3,0, ami hasonló, mint a La Liga esetében (3,1).

Jegy- és bérletbevételek tekintetében a "Big5" között alulmarad a Serie A a többiekkel szemben. Annak ellenére, hogy 9%-kal növelték bevételeiket 2017-ben, a 217 millió euró csak az ötödik helyre elég, klubonként átlagosan 10,8 millió eurós bevételt számítva. Az érdeklődők az európai átlagár (25,8 euró) alatt, 24 euróért látogathatták a mérkőzéseket átlagosan, így az olasz az egyetlen bajnokság az öt nagy közül, amelyik átlagár alatt kínálta a belépőket.

A kereskedelmi bevételek szempontjából az olasz csapatok helyzete kifejezetten jól alakult az előző évek során, hiszen 20%-kal emelkedtek a bevételeik a kategóriában az előző évhez viszonyítva. Mindez átlagosan 25,5 millió euró bevételt jelentett a kluboknak, a bajnokság szintjén pedig összesen 510 millió euró származott erről a területről.

Az olaszoknál a bér a bevételek nagyobb hányadát teszi ki, mint a "Big5" többségénél. A költségként elszámolt bérezés összesen 1,420 milliárd euró, csapatonként 71 millió euró. Az összes árbevételhez viszonyítva a bérek 66%-ot tesznek ki, ezzel a második legrosszabb arányt mutatva a "Big5"-ban.

A működési költségek 643 millió eurót értek el a Serie A-ban, amely az árbevétel viszonylatában 30%, csapatonként 32,2 millió euró. A bér és működési költségek átlagosan számítva tehát az árbevétel 96%-át lefedik, ami már a csapatok gazdasági eredményein is meglátszik a korábban bemutatott ligákkal összevetésben.

Az olasz csapatok fele (10) pozitív, fele (10) negatív működési eredménnyel zárt, azaz profitot 10 csapat ért el. Ezzel az olasz bajnokság a negyedik az üzleti eredmények tekintetében.

Az olasz csapatok eszközeinek összértéke 4,513 milliárd euró, csapatonként 226 millió euró. Ezzel eszközérték szempontjából a harmadik legértékesebb bajnokság.

3.1.5. Ligue 1

A Ligue 1 2003-ig Première Division vagy Division 1 néven működött, jelenleg a francia és a monacói labdarúgás legmagasabb osztálya. Napjainkban a sokat emlegetett Paris Saint-Germain a legkiemelkedőbb csapata, amely korábban nem töltött be meghatározó szerepet a ligában, azonban napjainkban széleskörű ismertségnek örvend, hiszen korunk nagyszerű futballistáit gyűjtötte össze Quatari befektetője segítségével a klub, így ott láthatjuk játszani Neymart, Mbappét, Matuidit és sok más kiválóságot.

A francia bajnokságban 20 csapat verseng a bajnoki címért, közülük 19 magántulajdonban áll és itt található az angol liga után a legtöbb, szám szerint hat külföldi befektető, ami azt mutatja, hogy a francia élcsapatok is vonzóak a külföldi befektetők számára.

Mezszponzoráció tekintetében 13 francia, három európai és két ázsiai főszponzor jelenik meg a mérkőzéseken, egy csapat pedig nem rendelkezik fő mezzszponzorral. A főszponzorokat tekintve hasonló sémát lehet felfedezni, mint a Serie A-nál.

A Ligue 1 átlagos és összesített nézőszámában az ötödik helyet foglalja el európai összevetésben. A 2017/18-as szezonban összesen 8 568 164 fős nézettségi eredményt értek el, amit meccsenként átlagosan 22 548 nézőt jelent. Egyetlen csapattal rendelkezik, amelyik megközelítette az egymillió nézőszámot az évben: a korábban már említett Paris SG 891 651 fős össznézőszáma 46 929 szurkolót jelent meccsenként.

A klubok árbevételének összege a 2017-es pénzügyi évben 1,6 milliárd euró, amely nagyjából stabilan 8 és 9% között fedi le a teljes európai élvonal árbevételét, ezzel az ötödik helyet elfoglalva a ligák árbevételeinek rangsorában. A bevételeik 38%-a közvetítési bevétel (617 millió euró), 14%-a jegy- és helyszíni bevétel (236 millió euró), 31%-a kereskedelmi és szponzorációs bevétel (507 millió euró), 12%-a UEFA bevétel (197 millió euró) és 5%-a egyéb bevétel (82 millió euró). A közvetítési bevételek 23%-kal nőttek az előző évhez képest, a 617 millió eurós összeg csapatokra lebontva 30,9 millió euró. A közvetítési bevételek elosztása a némettel azonos szinten működik, ahol a legjobban keresők 2,5-szer több pénzt kapnak, mint a középszerű klubjai.

A francia csapatok jegybevételei 236 millió eurót tesznek ki, 4%-os növekedést mutatva az előző időszakhoz képest, csapatokra levetítve ez az összeg átlagosan 11,8 millió euró. A francia mérkőzések a szurkolóknak átlagosan mérkőzésenként 26,9 eurós jegyárért tekinthetőek meg, amely a legközelebbi az európai átlaghoz (25,8 euró) a "Big5" közül.

A Ligue 1 versengő klubjai összesen 507 millió eurót realizálhattak kereskedelmi és szponzorációs bevételként, amely az előző időszakhoz képest enyhe, 1%-os csökkenést mutat, de aggodalomra nem ad okot. Átlagosan a liga költségvetésének 31%-át adja ez a bevételforrás, klubokra bontva 25,4 millió euróval hozzájárulva a csapatok működéséhez.

A bérköltségek aránya a Ligue 1-ban a legmagasabb az öt nagy liga közül, az árbevétel 68%-át teszi ki, 1,115 milliárd eurós összegben, azonban mértéke az előző időszakhoz képest csupán 9%-kal emelkedett, ami a bevételek nagyobb arányú növekedése miatt a bér/árbevétel arányszám csökkenését eredményezi.

A működési költségek aránya is Franciaországban a legmagasabb, a 606 millió eurós működési költség 18%-ot emelkedett a 2016/17-es időszakhoz képest és csapatonként 30,3 millió euró terhet ró a klubokra.

Ahogy az Olaszországban, úgy a francia élvonalban is a magas bér- és működési költségek hatására a gazdasági év kevésbé volt eredményes a liga számára az angolokkal, spanyolokkal, vagy németekkel való összevetésben. A 20 klub közül csak hét tudott pozitív működési eredményt elérni, azonban profitot már 15 csapat jelentett.

A Ligue 1 csapatok eszközeinek összértéke 2,458 milliárd euró, csapatonként 123 millió euró, ez a teljes európai futball élvonal eszközeinek 7 %-át jelenti.

3.2. A Big 5 összehasonlítása

Tanulmányom elkészítése során az európai futball legfontosabb ligáit vizsgáltam. Az összehasonlításuk megkönnyítése érdekében készítettem el a 3. táblázatot, amelyben az öt legjelentősebb európai labdarúgó bajnokság fontosabb gazdasági adatait ismertetem.

A táblázat vizsgálata során megfigyelhető, hogy még az öt legerősebb bajnokság között is jelentős eltérések vannak, hiszen a legnagyobb bevétellel rendelkező angol elsőosztály közel kétszeresét termeli a második helyezett, spanyol La Liga árbevételének. Az angolokat leszámítva, akik minden bevételkategóriában kiemelkednek, minden bajnokságnak megvan a saját erőssége: van ahol a közvetítési, van ahol a kereskedelmi bevételek a meghatározóak.

Az öt bajnokság közül háromban adják a közvetítési bevételek 43 vagy afeletti százalékát a ligák árbevételének, amihez a jövőben életbe lépő új közvetítési egyezségekre további eurómilliókkal járhatnak hozzá. Véleményem szerint, amennyiben a legnagyobb bajnokságok a későbbiekben az angol példát igyekeznek követni a közvetítési jogok elosztását illetően, a kisebb klubok is új erőforrásokhoz juthatnak, ami javíthatja az egyes ligák versenyképességét.

Érdekes, hogy a magas átlagnézőszámmal rendelkező ligákban magasabbak a kereskedelmi bevételek, bár a párhuzamot további adatok ismeretében hiányában bizonyítani nem lehet.

Az átlagos jegyárak 24 és 45,7 euró között mozognak az öt nagy ligában, az árszínvonal hatása erősen érzékelhető a bevételek mértékében.

A bevételekkel pontosan ellentétesen mozog a bér és működési költségek mértéke az árbevételhez viszonyítva, az olasz ligában átlagosan túl is lépve a bevételek mértékét. Ha ez a szituáció hosszú távon fennmarad és a Serie A csapatai nem tudják nagyobb mértékben növelni bevételeiket a költségeikhez viszonyítva, az rendkívül rossz hatással lesz az olasz futballra.

Az UEFA FFP (financial fair play) értelmében rendkívül fontos a klubok számára, hogy bevételt és profitot termeljenek a jövőbeli eredmények elérése érdekében, kölcsönökből 2010 óta nem finanszírozható az európai klubfutball.

	Premier League	La Liga	Bundesliga	Serie A	Ligue 1
Árbevétel összesen (millió euró)	5 340	2 899	2 799	2 163	1 639
Közvetítési bevétel (millió euró)	2 910	1 250	820	1 055	617
Közv.bev. / Árbev.ö.	54%	43%	29%	49%	38%
UEFA bevétel (millió euró)	330	299	185	245	201
UEFA bev./ Árbev.ö.	6%	10%	7%	11%	12%
Jegy- és bérletbevétel (millió euró)	695	486	492	217	236
Jegyértékesítés Bev./ Árbev.ö.	13%	17%	18%	10%	14%
Kereskedelmi bevétel (millió euró)	1 356	700	1 147	510	507
Ker. Bev./ Árbev.ö.	25%	24%	41%	24%	31%
Átlagos nézőszám (fő)	38 310	27 068	44 511	24 706	22 548
Átlagos jegyár (euró/fő/mérkőzés)	45,7	39,6	35,5	24	26,9
Összes helyszíni néző (ezer fő)	14 557	10 285	13 620	9 388	8 568
Bér/Árbevétel	56%	58%	53%	66%	68%
Működési ktg. /Árbevétel (bér nélkül)	22%	30%	35%	30%	37%
Bér+Működési költség/Árbevétel	78%	88%	88%	96%	105%
ÜTE (pozitív/összes)	20/20	19/20	15/18	10/20	7/20
Eredmény (pozitív/összes)	18/20	17/20	15/18	12/20	15/20

3. táblázat. Az európai Big 5 futball bajnokság legfontosabb gazdasági adatainak összehasonlítása a 2017-es évre vonatkozóan

Forrás: Az UEFA "Club Licensing Benchmarking Report of Financial Year 2017" 2019-es riportja [1] alapján saját szerk.

A nagy bajnokságok mindegyikében legalább a klubok 60%-a pozitív eredménnyel zárta a 2017-es évet, de a "bottom-line" eredmény önmagában nem elég, a kluboknak a működésükből származó bevételeikre kell nagyobb figyelmet fordítaniuk a későbbiekben (az UEFA FFP értelmében).

Összefoglalás

Európában legnagyobb népszerűségnek örvendő, és ennek okán a legnagyobb gazdasági potenciálú sportág, a labdarúgás gazdasági helyzetének bemutatására, elemzésére vállalkoztam. Az európai klubfutball összegző elemzését az UEFA 2019-es riportja alapján végeztem el. A közvetítési jogok értékesítésében pozitív változás volt a kollektív értékesítésre való áttérés Európa bajnokságaiban. A kereskedelmi bevételek nagy arányára a globalizáció is jelentős hatást gyakorol.

Az ágazat lényeges, meghatározó eleme a bérköltség. A top5 ligában az árbevétel 53-68%-át ezek a költségek fedik le. Érdekes megállapítás, hogy a legnagyobb árbevételű angol bajnokság esetében a labdarúgók bérének aránya a legalacsonyabb (bár lényegesen nagyobb összegű maga az árbevétel), miközben a jegyáraik a legmagasabbak, míg az öt közül a legkisebb árbevételű, de legnagyobb bérköltség aránnyal működő olasz bajnokságban a legalacsonyabbak a jegyárak. A működési költségek az árbevétel 78-105%-át fedik le. A 105%-os eredményt a francia Ligue 1 érte el, ami komoly intő jel lehet, és a működés megváltoztatásának szükségességére mutathat. Az előbbi megállapítás fényében bércsökkenés és jegyáremelés tűnik az első, leginkább kézenfekvő orvoslási lehetőségnek.

Köszönetnyilvánítás

A publikáció elkészítését az EFOP-3.6.2-16-2017-00003 számú projekt támogatta. A projekt az Európai Unió támogatásával, az Európai Szociális Alap társfinanszírozásával valósult meg.

Hivatkozások

- [1] UEFA "Club Licensing Benchmarking Report of Financial Year 2017" (2019)
- [2] Szabó Á. (2012): A magyar szabadidősport működésének vizsgálata. PhD értekezés. Budapesti Corvinus Egyetem Gazdálkodástani Doktori Iskola, Budapest 2012.
- [3] András K. (2003): Üzleti elemek a sportban a labdarúgás példáján. http://phd.lib.uni-corvinus.hu/150/1/andras_krisztina.pdf
- [4] Bühler A. W. (2007): Football as an international business- Anglo-German comparasion. European Journal of Sport and Sociaty 8:1, pp. 25-41.
- [5] Muszbek Mihály: Sportgazdasági nagyító 2018 (<https://www.origo.hu/sport/futball/20180726-labdarugas-magyar-foci-nb-i-nott-a-magyar-focibajnoksag-elvonalanak-az-atlagnezoszama.html>)
- [6] Bácsné Bába É., Bács B. A., Bács Z. (2018): Hazai professzionális labdarúgó klubok iparági elemzése – A magyar labdarúgás Pénz Ligája 2014-2016, International Journal of Engineering and Management Sciences/Műszaki és Menedzsment Tudományi Közlemények Vol. 3 (2018): (No.5) pp. 284-296.
- [7] Nagy I. Z. (2012): A futballvállalkozások közgazdasági és vállalkozásgazdasági összefüggései In: Nagy Imre Zoltán (szerk.) Vállalkozásfejlesztés a XXI. században II. Budapest, Óbudai Egyetem pp. 99-134.
- [8] Bácsné Bába É. (2017): Magyar futballtársaságok szervezeti kérdései. TAYLOR: Gazdálkodás- és Szervezéstudományi Folyóirat: A Virtuális Intézet Közép-Európa kutatására Közleményei: IX.:(2 (28)) pp. 5-13. (2017)
- [9] Dénes F. (1998): Csecse-becse menedzsment, Marketing & Menedzsment, 1998/3., pp.20-21.

- [10] Dénes F. (2015): Sportközgazdaságtan. Campus Kiadó, Debrecen, 2015.
- [11] Szabados G. (2008): A labdarúgó klubok stratégiái. In: Krausz T., Mitrovits M.(szerk.): A játék hatalma: Futball-pénz-politika. Kelet-Európai Tanulmányok II. L'Harmattan Kiadó–ELTE BTK Kelet-Európa Története Tanszék Budapest, 2008 pp.58-76.
- [12] Kozma M. (2015): Időszerű paradigmák sportvállalatok gazdálkodástani elemzéséhez Kelet-Közép-Európában. In: Karlovitz, János Tibor (szerk.) Fejlődő jogrendszer és gazdasági környezet a változó társadalomban Komárno, Szlovákia: International Research Institute, (2015) pp. 213-219. , 7 p.
- [13] Havran Zs. - András K. (2018): Üzleti versenyképesség a hivatásos labdarúgásban. In: András, Krisztina; Havran, Zsolt; Kajos, Attila; Kozma, Miklós; Kynsburg, Zoltán; Máté, Tünde (szerk.) II. SKEOF (Sportgazdaságtani Kutatók és Egyetemi Oktatók Fóruma) Konferencia : Sikertényezők a globális sportgazdaságban – Absztraktkötet Budapest, Magyarország : Budapesti Corvinus Egyetem, Sportgazdaságtani Kutatóközpont, (2018) pp. 22-24. , 3 p.
- [14] Dávid M.- Estefánné Varga M.– Farkas Zs.– Hídvégi M.- Lukács I. (2006): Hatékony tanulói megismerési technikák. sulinoVA Közoktatás-fejlesztési és Pedagógus-továbbképzési Kht., Budapest 2006.
- [15] László É. - Mayer P. - Péntes I. - Rátz T. (2011): Szociológiai jellegű módszerek a turisztikai kutatásban. In: Turizmus kutatások módszertana. Szerk: Kórodi M. PTE, 2011.